

Radikal

Onlar gitti, biz eksik kaldık...

Vanlı Nouneh Van Denizi nin ortasındaki Ahtamar Kilisesi ve Vanlı Nouneh Sarkissian.

[HAKKI ÖZDAL](#)

Türkiye / 29/05/2011

Diyarbakır'da kentteki Ermeni kültürüne dair heyecan verici çalışmalar var. Osman Baydemir çok net: Onlar gitti, biz de barışı bulamadık.

İki haftalık otobüs turu Adana Kozan'dan başlamıştı. 1909'da Ermenilere dönük ilk kitlesel kırımların yapıldığı bu eski Kilikya kasabasında otobüsten inmek için bir neden bulamadık maalesef. Kozan'da 'geçmişin izleri' öylesine net kazanmıştı ki Adana yolundaki tarihi Ermeni kalesine nasıl çıkıldığını öğrenmemiz bile zaman aldı. Adana'da Çukurova Genç İşadamları Derneği ile toplantıya bu ilk hayal kırıklığıyla gittik ve orada da bizi çok parlak olmayan bir manzara bekliyordu. Adanalı işadamları önce görüşmenin kaydedilmesini istemediler. Nedenini kendileri de tam olarak bilemiyordu. Sonra bir siyasi terennümü tekrarladılar: Olayları tarihe bırakalım, biz ticaret yapalım... Peki... "Sınır protokolleri neden askıya alındı" diye sordu Boris Navasardian. "Büyüklerimizin bir bildiği vardır" mealinde bir yanıt aldık. Sonra 'Üyelerinizin Ermenistan'la ticareti var mı' diye sorduk. "Bilmiyoruz" dediler. Peki... Ticari ilişkinizin olup olmadığını bilmediğiniz başka bir komşu ülke var mı? Bu kaçınılmaz soru rahatsızlık yaratmış olmalı. Tarihe bırakalım denen konuya dalıyoruz maalesef. 'Sizin 24 Nisanınız var, bizim niye bir anma günümüz yok' diye soruyorlar... Nereye varmak istedikleri anlaşılıyor, ama gerginleşiyor sohbet. Sonra neyse ki Başkan Hakan Çelik, ev sahibi olduğunu hatırlıyor da ortamı rahatlatıyor.

Türkiye için kötü bir başlangıç. Ama Diyarbakır'da ümit verici bir atmosfer bekliyor bizi... Belediye Başkanı Osman Baydemir'in odasında, 2 haftalık programın en sıcak, en samimi ve en ümit verici görüşmesini yapıyoruz. Kırmızı karanfillerle karşılıyor Baydemir bizi: "Bu çiçekler, coğrafyamızın alın teri ve sevgisiyle yetiştirildi. Görev sürem en heyecan verici günlerinden birini yaşıyorum. 8 bin yıldır yaşamın kesintiye uğramadığı bu çok dilli, çok kültürlü kentimiz, çok büyük acılar çekerek önemli bazı zenginliklerini, büyük değerlerini kaybetti. Ermeniler büyük acı yaşadı; biz geri kalanlarsa kaybettik. Onlar gittikten sonra biz de barışı bulamadık. Bugünkü nesil geçmişle yüzleşmek ve mümkünse telafi etmek istiyor. Bu kent aynı zamanda bir Hristiyan kentidir, sivil mimarisiyle bir Ermeni kentidir. En büyük hayallerimden biri gerçekleşiyor: Surp Gregos Kilisesi'ni restore ediyoruz. Çan ve ezan sesi yeniden birlikte duyulacak."

Baydemir'in sözleri bir umut dalgası yayıyor. "Ermeni dostlarımız, belki bir gün geri dönerler, kapılarımız tüm hemşerilerimize sonuna kadar açık" diyor. Benzer bir ilgiyi Sur Belediyesi'nde ve Van'da da göreceğiz. Ama onlarda, 'artık geriye bir Ermeni kalmamış olması'nın rahatlığı dikkat çekiyor. Sur Belediyesi'nin 2 bin tane bastırıldığı Ermenice çocuk kitabı elden ele dolaşüyor. Fakat o kitabı okuyabilecek çocukların sayısı belki 10 bile değil! İnsanlar sormuyor mu bu Ermeniler nereye gitti diye? Soranlara ne diyorsunuz? Başkan Abdullah Demirbaş iyi niyetle yanıtlıyor sorularımızı, ama Ermeniler soyu tükenen bir kültür varlığı gibi anılmak istemiyorlar. Kendilerinin de acılarının da kökleri 'burada'. Bu acıların anlaşılmasını, bilinmesini istiyorlar. Elbette geleceğe bakmak ve yeniden dostluk, açılmış sınırlar, açığa çıkarılmış kültürel miras önemli. Ama 'hiçbir şey olmamış' gibi yapmak doğru değil. Bu trajediyle yüzleşme belki de en çok Türkiye için iyi olacak.

Kazıyla kurtarılan kilise ve emlakçıdan satılık okul

Nouneh Sarkissian'ın ailesi 1915'te Van'dan Erivan'a kaçmış. Otobüste Nouneh'nin önünde otuyordum.

Tatvan'a girdikten hemen sonra başlayan sessiz, içli ağlaması saatlerce sürdü. Eski Van'daki kazı bölgesinde uzun süre gözden kayboldu. Ailesinin yaşadığı ve bugün bir kazı alanı halinde yeniden gün ışığına çıkmayı bekleyen topraklara ayak basıyordu. Urartu Kalesi'nin güneyindeki kazıda bir Ermeni kilisesi dün itibarıyla tamamen açığa çıktı. (Solda küçük fotoğraf.) Ancak kazı yapılan alanın karşısındaki eski Ermeni okulu, belki de toprak altında kalmadığı içindir(!), daha şanssız... Üstünde sarı

brandadan bir pankart var: As Emlak'tan satılık! Bu emlak işini Erivanlı konuklara açıklamak zorundayız.

Nouneh'nin hüznü artıyor. Neyse ki bir gün önce Ahtamar Kilisesi'ni görmüşüz. O bir teselli. Ama daha çok iş var... Bu coğrafyanın kalıcı barışı için daha çok restorasyona ihtiyaç var. (hakki.ozdal@radikal.com.tr)